

בשר כ (3) חת

20

הפגם שבאכילה דרך רעבתנות

כי יהיה לאיש בן סורר ומורה (כא, יח)

① תפסאות
פועה

② מן חכמה

נצטוונו בפרשה זו, שאם היה לאיש בן שאיננו שומע בקול אביו ובקול אמו, וגם הוא זולל וסובא - הדין הוא שמלקין את הנער בבית דין. ואם הוא ממשיך בסורו,

והנה בכדי לקיים דין זה של סקילת בן סורר ומורה ע"י בית דין, גם בזמן בית המקדש שהיו דנים דיני נפשות, דרושים פרטים ותנאים רבים, כמבואר בגמרא (סנהדרין פרק ה) וברמב"ם. וזה מקרה נדיר ורחוק מאוד, עד שיש מחכמי ישראל שאמרו: "בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב - דרוש וקבל שכר" (סנהדרין ע"א). היינו שהפרשה נכתבה בעיקר כדי שנלמד ממנה כמה הלכות הרמוזות בה, וכך גם מסיימת התורה: "וכל ישראל ישמעו ויראו", היינו שנלמד אנו שלא להתנהג כמו אותו בן קלוקל.

נעמוד, אפוא, על אחד הפרטים המוזכרים בגמ', שהוא מאפיין את הבן סורר ומורה, וזאת כדי שנדע להתרחק מזה.

[[כתב הרמב"ם (הל' משרים פ"ז ה"א): "בן סורר ומורה אינו נהרג אלא על אכילה מכוערת שאכל, שנאמר 'זולל וסובא', 'זולל' הוא האוכל בשר ברעבתנות, ו'סובא' השותה יין ברעבתנות", עכ"ל.

היינו, שעיקר קפידת התורה כאן אינו על שיעשה איוו עבירה, שהרי מדובר גם כשאכל בשר כשר ושתה יין כשר, אלא כיון שהיתה האכילה מכוערת ודרך רעבתנות, צפתה התורה שיימשך נער זה מרעה אל רעה, ולכן מוטב שימות זכאי ואל ימות חייב.

ושם ברמב"ם הובא עוד: "ויאכל הבשר חי ואינו חי מבושל ואינו מבושל", עיי"ש, היינו שמרוב הליטותו ורעבתנותו אינו רוצה לחכות עד שיתבשל הבשר, אלא חוטפו חצי מבושל ואוכלו.

וזה לימוד לנו לחיי היום יום. ודאי שצריך כל אחד מאתנו לאכול לשובע, כדי שנהיה בריאים בגוף ונפש לעבודת הבורא, אבל מה מאוד חשוב להיזהר שתהיה האכילה בדרך ארץ ולא בדרך רעבתנות.

וכבר העיר בזה הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל, שכאשר מביאים לפנינו מאכל טעים, והוא חם רותח ישר מן הסיר, לוקחים קצת על הכפית ונושפים בו לקררו, ולפעמים זה לא עוזר ומקבלים כווייה בלשון. אבל באמת, מה בוער כל כך?! למה אי אפשר לחכות כמה דקות עד שהאוכל יתקרר? וכי משהו יחטוף את הצלחת?! אין זו אלא דרכו של אותו בן סורר ומורה שאין לו סבלנות לחכות אלא חוטף ואוכל!

וכבר אמר אחד מן הצדיקים, שסגולה בדוקה ומנוסה לקרר את המרק היא, לומר עליו כמה פרקי משניות, נסה ותיווכח!...

וחז"ל הקדושים (יטין ע"ב) אמרו: "סעודתך שהנאתך ממנה - משוך ירך הימנה".

3/ הנה לא אמרו 'אל תאכל ממנה', אלא 'משוך ירך ממנה', המתן כמה דקות ואחר כך אכול! וכאשר נאכל בדרך קדושה יתקיים בנו: "ישראל אשר בן אתפאר".

כא, יח כי יהיה לאיש בן סורר ומורה וכו'.
כתוספתא דנגעים אמר ר' נתן דאין בן סורר ומורה נעשה בירושלים. ונראה לי הטעם על פי מה דאמרו (פסחים נו, א: ועוד צוחה העורה) "שאו שערים ראשיכם" ויכנס יוחנן בן נרבאי (תלמידו של פנקאי) וימלא כריסו (מקדשי שמים). אמרו עליו על יוחנן בן נרבאי שהיה אוכל ג' מאות עגלים ושותה ג' מאות גרביי יין ואוכל ארבעים סאה גוזלות קינוח סעודה. אמרו כל ימי של יוחנן בן נרבאי לא נמצא נותר במקדש (עכ"ל הגמרא). ולפי זה גם בירושלים היה תודה.

וושלמים ומעשר שני, וחצרות של ירושלים בדקות משום נותר [ירושלמי ריש פסחים] והיו אוכלים בשר הרבה ויין מעשר שני. לכן אין חטא אם בא הנער אל מידת הווללות. ופשוט.

③ הדרה

(כא, יח) 1. פרק ו הלכה ב. אין מודדים הימנה (ירושלים) ולחלל עגלה ערופה, ואינה נעשית עיר נדחת. רבי נתן אומר אף אין בה משום בן סורר ומורה, שנאמר "והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקומו", פרט לירושלים שהיא של כל ישראל (גירסת הגר"א). 2. הרי שבמקום בית המקדש היה כהרבה אכילה מרובה ושתיה עצומה, אשר היה בה כדי להשפיע על האדם בכיוון "זולל וסובא". לכן פטרתו התורה מדין בן סורר, כאשר היא אשר צייתה הן על האכילה הגדולה הזאת והן על איסור נותר. ועתה יבאר רבינו שתופעה זאת אינה רק של מקום המקדש בלבד, אלא של כל העיר ירושלים אשר בה נאכלו קדשים קלים. 3. הנאכלים ליום וליילה בלבד.

ענינים קטנה

שאלות חזון
ב"ה

שכח במלון מכשיר יקר ערך והנהג מוכן לחזור
ואחד הנוסעים מסרב

שאלה

מעשה בקבוצה שנסעו למרוקו כדי להתפלל על קברות צדיקים, בערב הגיעו והלכו ללון בבית מלון, ובבוקר נסעו לקברות צדיקים, לשמטרתם לא לחזור יותר למלון, לאחר נסיעה של כחצי שעה, קפץ אחד מהנוסעים ממקומו ואמר כי שכח מכשיר מאד יקר בבית המלון, וכי הוא מבקש מהנהג לחזור לבית המלון, ענה לו אחד מהנוסעים כי החזרה היא חצי שעה והנסיעה לכאן גם היא חצי שעה, ויפסידו כל נוסעי האוטובוס שעה שלימה מלהשתטח על חלק מקברי הצדיקים, והוא לא מוכן לוותר על כך כדי לחברו ימצא את אבידתו, הגם שזה בגדר מצות השבת אבידה שעליו נאמר "לא תוכל להתעלם", האם הקבוצה חייבת לחזור כדי לקיים המצוה?

תשובה

אילו היה המסרב פועל המשתכר בכל שעה כך וכך, היה חייב לשלם לו שכרו, כמבואר במשנה בבבא מציעא דף ל ע"ב היה בטל מסלע לא יאמר תן לי סלע אלא נוהן לו שכרו כפועל יעו"ש. גם בענינו אם הנוסע היה מפסיד ממון היה צריך האובד לשלם לחברו דמי בטלה שמפסיד תמורת ההשבה. אבל בענינו שלא מדובר בהפסד פועל משכרו, כי אם הפסד רוחני שמאבד תפילה על קברות הצדיקים, נראה שעדיף להשיב אבידה מלבקר על קברים, כי הצדיקים עצמן יאמרו מה לכהן ניהודי עם סגולה בבית הקברות, לך למלאכתך מלאכת שמים להשיב אבידה, וזכות זאת הצדיקים מקברותיהם יתפללו עבורו, ואין להפסיד מצוות עשה דאורייתא של השבת אבידה, כדי להשתטח על קברי צדיקים שהשי"ת לא צונו על כך בפירושו.

(כגד) לא יבא עמוני ומואבי בקהל
ה' גם דור עשירי לא יבא להם
בקהל ה' עד עולם.

יש לעיין בכונת ההוספה "עד עולם" שהרי בא סנחריב ובלבל את כל האומות וכמו שאמר לו רבי יהושע ליהודה גר עמוני שמותר לבוא בקהל מטעם זה (עי' ברכות כח.).

ונראה שרוצה לרמוז שאפילו בזמן שמותר לקבל גר עמוני שאותם בני אדם הזרים בארץ עמוני כהיום אינם מבני עמון באמת, מ"מ כדאי לרחק אותם ולפרוש מהם משום שגם הם יש להם אותן התכונות והמדות הרעות של בני עמון. והיינו שאחר הבלבול באו מבני עמון בחזרה למקומם ולארצם כדכתיב (ירמיה

מטו) "ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון", ויתערבו בשאר התושבים שם ולמדם מעשיהם המקולקלים ומדותיהם המגונות עד שכל יושבי הארץ עשו כמעשי בני עמון בימי קדם. וזה "עד עולם" אף אחר בלבול סנחריב דאזלינן בתר רוב אשר לא מזרע עמון המה, מ"מ עלינו לרחקם לכתחלה מקהל ה' ועי' תוסי' יבמות עו: (ד"ה מנימין) שכתבו וז"ל כי לא מואבים היו אותם שנתיישבו שם אלא שאר אומות ושמה גם ממואב היו מעורב בהם והיו קורין להם מואבים וכי' שלא היה

1) כי יקרא קן צפור. נפלא הדבר, שבכל מקום חיי ועוף (שאינם ע"פ רוב. מסורים בידי האדם) שויים, כמו לענין כיסוי הדם ולענין חלבם שהוא מותר, וכאן לענין מצות שילוח הקן המה חלוקים. ואינה נהגת אלא בעופות, ולא בחיה, ואם נמצא אילה או צביה יושבת על בניה הקטנים, רשאים אנו לקחת את האם על הבנים? וי"ל שמין העופות משונה מכל החיה והנהמה, אשר ברא ה' בעולמו בזה, שהם מטילים בצים ורובצים עליהן זמן ידוע עד שיוצאים מהם אפרחים, משא"כ בשאר בע"ה. שהם יולדים בדמותם בעלי חיים ממש. ולפי שינוי זה הטביע ה' בעופות אהבה נפרדת לתולדותיהם, שאפילו בשעה שאינם רואים לפניהם אלא ביצת דבר שאין בו רוח חיים וגם אין בו שום דמיון לעוף, אעפ"כ העוף — אם מוסרת את נפשה על הביצים ויושבת כמה שבועות כמעט בלא אכילה ושתיה ומחמת אותן בלא הפסק עד שהיא זוכה לדאות אפרחים בדמותה. ולפיכך צערה גדול מאד, בראותה שלוקחים ממנה את הדבר, שהיא מסרה את נפשה עליו; ולפי האהבה שנטע ה' בה ל"פרי בטנה". גדול הצער, אם תראה ברעתם. הלא תראה שחזרה תורה ב' פעמים ב' זה על "אפרחים או ביצים" — להשמיע שמשונה אהבת הצפור לתולדותיה משאר בע"ה בזה, שהצפור מוסרת את נפשה אפילו בשעה שתולדותיה אינם כיוצא בה ר"ל בבחינת ביצים. ואע"פ שאמרו חז"ל בברכות ומגילה (כ"ה), האומר על קן צפור יגיעו רחמין משתקין אותו, שאין זו דוקא מטעם רחמנות אלא גזרת המלך מה"מ הקב"ה — זה רק האומר כן בתפלתו (שזה בדרך החלט, וידובר שקרים לא יכון לנגד עיניי), אבל מכיון שע' פנים לתורה מותר לומר טעמים שונים למצוה ובלבד שלא לסמוך על טעם זה בודאות ועי' בתו"ט פ"ה דברכות מ"ג.

31

32

33

ענין קטנה

(2)

7 שש

הדבר ברור אם שבו ואם לא שבו, עכ"ל, וזה כדברינו שעכ"פ מקצתם שבו ונקראו כל התושבים על שמם.

התושבים הגרים בארץ עמון השחיתו מדותיהם ועלינו להתרחק מהם, ואז הבדילו "כל ערב" מישראל בני התערובות אף שלא היו בני עמון ממש.

ולאור זה נבין פרשה שתומה בנחמיה (יג, א-ג) "ביום ההוא נקרא בספר משה באזני העם ונמצא כתוב בו אשר לא יבוא עמוני ומואבי בקהל האלקים עד עולם, כי לא קדמו את בני ישראל בלחם ובמים וישכור עליו את בלעם לקללו וגוי ויהי כשמעם את התורה ויבדילו כל ערב מישראל", אשר כל הרואה ישתומם ועל הינמצא כתוב בו" הלא זיל קרי בי רב הוא שעמוני לא יבוא בקהל ה', וגם שדבר זה היה בתחילת ימי בית שני הרבה זמן אחר שנחרב שבלבל גם את בני עמון. עוד יש להבין במקרא שאמר ויבדילו "כל ערב" מישראל ולא נאמר ויבדילו כל בני עמון מישראל. ולדברינו תבואר על נכון שבאמת לא היו אלו בני עמון אלא שאר אנשים שהתיישבו בארץ עמון ואחזו מעשה בני עמון בידיהם והרעו לישראל כמבואר בהכתובים שם, ואז מצאו ודיקו בני ישראל מה שכתוב בתורת משה אשר לא יבוא בקהל האלקים "עד עולם", פי שגם בני

ויובן בזה מאמרם ז"ל (יבמות טז): "ידו פרש צר על כל מחמדיה" (איכה א, ג) זה עמון ומואב, בשעה שנכנסו עכו"ם להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו על ס"ת, אמרו זה שכתוב בו "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'" ישרף באש, ע"כ, אשר זה היה כמה שנים אחר שנחרב, אלא שרמזה התורה שצריכים להתרחק גם מאלו בני עמון החדשים עד עולם. ובמגילה יב: זיל לגבי עמון ומואב דיתבי בדוכתייהו כחמרא דיתיב על דורדייה, והיינו שיושבים על השמרים והפסולת של בני עמון ומואב

והיינו שיושבים על השמרים והפסולת של בני עמון ומואב

כי יקח איש אשה (נד. א)

בגמרא מובא שארבעים יום קודם יצירת הוולד מכריזים בשמים בת פלוני לפלוני (סוטה ב.) וכן הוכיחו חכמינו זכרונם לברכה מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים שמה' יתברך אשה לאיש (מועד קטן יח:).

8
כח
ישראל

ובענין זה מסופר על סולטן ישמעאלי מעיר אסטנבול, שאמר פעם להרב הראשי שבמדינתו, הנה אתם היהודים אומרים שהקדוש ברוך הוא מזווג זיווגים, ואין ביכולת בשר ודם לעשות כן, אולם סבור אני שיש ביכולת בשר ודם לזווג זיווגים ואף אני אוכל לעשות כן.

אמר לו הרב: אם חושב אתה שתוכל לזווג, בבקשה תעשה זאת, אבל מבטיחך אני שלא תצליח בזה. אמר לו הסולטן מוכן אני לנסות ובטוח

אני שאצליח בכך. לאחר מספר ימים פגש הסולטן בבחורה רווקה וזווג ונתן לה מכתב בידה ואמר לה שתמסור את המכתב לאחד משווי אויבי הוא רווק, והוא יתן לה בתמורה מאה זוזים. והסולטן כתב במכתב לשו שהיא מצווה עליו לשאת לאשה את האשה שתמסור לו את המכתב, וכן שישלם לה מאה זוזים.

והנה כשהלכה הבחורה לביתו של השר, פגשה בדרכה אשה זקנה וענייה, אשר ביקשה מהבחורה נדבה כדי לקנות מיני מאכל להשביע נפשה. וכתרו רחמיה על הזקנה ונתנה לה את המכתב, ואמרה לה שתיגש לביתו וישר פלגני והוא יתן לה תמורת המכתב סך של מאה זוזים.

שמחה הזקנה על הצעה זו. ניגשה אל השר ונתנה לו את המכתב, ונתן השר את המכתב, ובו היה כתוב שהסולטן מצווה עליו לשאת את מוטרו המכתב לאשה, עשה השר כמצוות הסולטן ונשא אותה לאשה.

3

(ט) אמר רבי יוחנן
 א"ר שמאל בר נחמני אמר רבי יוחנן
 שלשה שאלו שלא כהונן לשנים השיבונו
 כהונן לאחד השיבתו שלא כהונן ואלו הן
 אליעזר עבד אברהם ושאלו בן קיש ויפתח
 הגלעדי אליעזר עבד אברהם דכתיב
 (6) והיה הנערה אשר אמר אליה הני נא
 כדך וגו' יכול אפי' חגרת אפי' סמא השיבו
 כהונן ונודמנה לו רבקה שאלו בן קיש
 וידכתיב והיה האיש אשר יבנו יעשרנו
 המלך עושר גדול ואת בתו יתן לו יכול
 אפי' עבד אפילו ממור השיבו כהונן ונודמן
 אפי' לו דוד יפתח הגלעדי דכתיב והיה היצא
 אשר יצא מלחתי ביתי וגו' יכול אפילו רב
 סמא השיבו שלא כהונן נודמנה לו בת
 ישיבתו דקאמר להו נביא לישראל הצרי אין
 בגלעד אם רופא אין שי

(9) פס

לאחר זמן מועט עשה הסולטן מסיבה והזמין את כל שריו, ועל השלחן היו מיני מתיקה שונים, והגה השר מיועדנו לקח מהשלחן רחת חלקונו ושמר בכיס בגדו. התפלא הסולטן על זאת ושאל אותו מדוע מניח אחוז בכיסך מאכל זה? ענה לו השר: יש לי אשה זקנה ואין לה שיניית, לכן אני לוקח לה רחת חלקום שהוא רך בשבילה... התפלא הסולטן והרי אשתו בחורה צעירה? אמר לו השר: אדוני הסולטן עשיתי ככל אשר ציוויתו, ונשאתי לאשה את אותה זקנה אשר בידה שלחת לי את המכתב...
 בירר הסולטן את הענין והבין את אשר עשתה אותה בחורה, ואז ויניף ומיד ניגש להרב הראשי ואמר לו: משה אמת ותורתו אמת, רק חקודש ברוך הוא יכול לזווג זיווגים.

(10) אמר רבי יוחנן

והנה כפמח מקומות¹⁷ בחידושי ביארתי ענין תמות זה, דלכאורח איך אפשר שתהיה מחלוקת בין חכמים ואע"כ דברי שניהם אמיתיים וצודקים הם, וביארתי ע"פ מדרש חז"ל [ב"ר ס"א] שח' השליך את האמת ארצה, וחינו' שאו נחחדש שישנם שני מדרגות פ"אמת"ו אמת לאמיתה ואמת יחסית, דמכיון שניתנה התורה לחכמי ישראל ללמדה ולדרשה כפי הבנתם, א"כ הושלך האמת מהשמים לארץ וכל אחד יכול להיות אמיתי לפי מדרגתו והשגתו, ועיי"ש.
 ולפי זה מוכן היטב המשך סיום המשנה בעוקצין שם: ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, וכיון שהשליך אמת ארצה וכל א' יכול להיות אמיתי לפי מדרגתו, א"כ שוב בטלה טענת השלום שהאדם מלא קטטה משום שכל אחד יבקש את האמת לאמיתו, ודו"ק.

כ"ה, א'. כי יהיה ריב בין אנשים גו' והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע.
 מבואר שהכינוי "צדיק" נופל על זה שהאמת והדין אתו¹⁶. ונכין בזה את מאמר התנא בסוף עוקצין [פ"ג מ"ב]: עתיד הקפ"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק וכו'. וכיאר התרי"ט את כפל הלשון וז"ל: נ"ל לומר בין האוסר ובין המתיר וכו' עכ"ל. אבל לכאורה אין לשון צדיק נופל על חכמי המשנה והז"ל לכל חכם וחכם, וכיחוד נופל שם צדיק על עושי צדקה עם הבריות וכדמצינו נח הצדיק, יוסף הצדיק, וכן מצינו בנימין הצדיק שהיו גבאי צדקה וממונה עליה כדאשכחן בס"ק דב"ב [דף י"א ע"א], אבל איך יכנה חתנא את חכם בשם צדיק. אמנם כיון שלמדנו ששם צדיק נופל על זה שהאמת אתו, א"פ השמיענו התנא שאע"פ שחרכב טעמים נחלקים חכמי המשנה זה עם זה. מכל מקום שנתם צדיקים הם, כלומר דברי שנתם אמת חו, דהרי אלו ואלו דברי אלקים חיים [עירובין דף י"ג ע"ב].

וכביאר ענין זה נקדים לשון המדרש על פסוק זה. א"ר סימון בשעה שבא הקב"ה לבראת את אדם הראשון נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים וחבורות חבורות מהם אומרים אל יברא ומהם אומרים יברא הה"ד חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים ואמת אומר אל יברא שכולו שקרים צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות שלום אומר אל יברא דכוליה קטטה מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ הה"ד ותשלך אמת ארצה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבון העולמים מה אתה מבזה תכסיס אלטיכסייה [פירש"י: חותמו של הקב"ה אמת] תעלה אמת מן הארץ הה"ד אמת מארץ תצמח עכ"ל המדרש.

(10) אמר רבי יוחנן
 אמר רבי יוחנן
 אמר רבי יוחנן
 אמר רבי יוחנן

(4)

סמ (12)

והנה כביאור ענין "נטל אמת והשליכו לארץ" פירש בעל יפה תואר [וכן פירש רש"י] שהכוונה הוא שכעס הקב"ה על האמת בגלל שהוא מעכב את בריאת האדם והעבירו מלפניו. אבל לפ"ז הוקשה לו אמאי לא השליך שלום הא גם הוא היה מעכב, ותיך דמכיון דהשליך את האמת שוב נשאר שלום חד לגבי תרי ובטל ברוכ, ועיי"ש. אבל

(13)

אוקה
לכ"ע

השליך את השלום והיה נשאר האמת – ואז לא היו המלאכים יכולים להקשות מדוע אתה מבזה את תכסיס אלטיכסייה שלך? 49? עוד יש לבאר בדברי המדרש, דאם כאמת טענת האמת נכונה היא א"כ מדוע לא השגיח הקב"ה על תביעותיו, ומדוע לא גילה לו המקום את הטעם האמיתי שבשבילו כאמת דחה טענותיו. גם יש לבאר ענין "תעלה אמת מן הארץ", דלכאורה אם לאחר בריאת האדם כבר לא חש המקום לטענת האמת א"כ היה אפשר להעלותו לשמים ומדוע נשאר בגדר "מן הארץ"?

ולפיכך נ"ל לבאר דברי המדרש באופן פשוט, דהאמת הפשוטה אמרה שהאדם הוא מלא שקרים, מפני שכשם שפרצופיהם אינן שוין כך אין דעותיהם שוות, וא"כ בהכרח הוא מלא שקרים – שהרי אין דעה אמיתית אלא אחת ונמצא דשאר הדעות הן דעות כוזבות, וגם השלום אמר דהאדם הוא כולו קטטה, שהרי מכיון שהן בני דעות מחולקות על כרחך אי אפשר שיהיה כאן השלום השלם. מה עשה הקב"ה? באותה שעה השליך האמת ארצה, כלומר אז חידש הקב"ה חידוש גדול בענין האמת, שהאמת הנה יחסית ולא החלטית, ותהיה אמת "ארצית" ואמת "ארצית שמימית", ונמצא שמאז יוכל האדם להיות אמיתי לפי מדרגתו.

36 והשגתו 50

1 ואתה עיף ויגע וגו'. יש לומר דהתורה מלמדת ומורה לכל איש ישראל הדרך הטוב והישר והנהגה המאושרת איך להנצל מהאויב הרע הטמון בלבו של אדם. דהנה באמת לא זו בלבד דורע ישראל הם מצווים על מחיית האומה זרעו של עמלק אלא אף גם כל איש ישראל צריך למחות חלק הרע הטמון בלב כל אדם המכונה בשם עמלק ולשרש אחריו שלא ימצא בו שום שמץ ממנו אף משהו בעלמא, דכל זמן שנמצא זרע עמלק בעולם אז כיון דהאדם הוא עולם קטן אז בודאי נמצא בכל אחד כח עמלק וחלק הרע המתעורר בכל פעם להחטיא את האדם ולזה באה הזכירה בתורה הקדושה. והנה כוחם של זרע ישראל אינו

16 אלא בפה, הקול קול יעקב בתורה ובתפילה, וכשהאדם יש לו כח זה ובווער לבו תמיד לה' יתברך אז אין שום רע יכול לשלוט בו חס ושלום. אבל אם האדם מניח כח זה ומשליכו אחרי גיוו, ויסעו מרפידים שריפו ידיהם וכו' אז מיד ויבוא עמלק, ותיכף שורה הרע עמו. אך אם האדם תופס על כל פנים במדת היראה להיות ירא מלפניו יתברך לעבור על רצונו על כל פנים אינו בא לידי חטא:

24 וזה שאמר הכתוב ואתה עיף ויגע, היינו שנחלש כוחך המיוחד לך שהוא בפה היינו בתורה ובתפילה מחמת שריפו ידיהם מדברי תורה ומעבודות ה' יתברך וגם אינם במדריגת יראה, וזה שאמר הכתוב ולא ירא אלהים. על כן תזכור תמיד בכל עת ורגע ותהיה נזהר תמיד מאוד בכל ענייך שלא יכשילך כח עמלק. וזה שאמר מחה תמחה מלבבך שורש הרע ולהכניע אותו תחת הטוב. וזה שאמר הכתוב (שמות י"ג, יא) והיה כאשר ירים משה וגבר וגו' רצה לומר ידו הוא כוחו היינו כשהצדיק מרים זה הכח להגביר הטוב על הרע אז וגבר ישראל, אבל כאשר יניח וידפה עצמו מזה הכח מיד וגבר וגו'. אשר על כן עצה הנוגנת לו לכל אדם להתחזק את עצמו בתורה ובתפילה להכניע הרע תחת הטוב וה' יתברך יהא בעזרו, וכן יהי רצון שנוכה במהרה לנצחו ולמחותו ולאבד זכרו מהעולם מכל וכל, וזה יהיה על ידי משיח צדקנו שיבוא במהרה בימינו אמן:

5